

Çevrenin Korunmasında Türkiye'nin Rolü: Uluslararası Yükümlülükler ve Ulusal Düzenlemeler¹

Betül HAYRULLAHOĞLU*

ÖZ

Bu çalışma, Türkiye'nin çevrenin korunmasına yönelik ulusal ve uluslararası düzeydeki politikalarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Doküman analizi yöntemiyle yapılan değerlendirmede, Türkiye'nin çeşitli yasal düzenlemeler gerçekleştirdiği ve uluslararası anlaşmalarla sera gazı emisyonlarını azaltma taahhüdünde bulunduğu görülmüştür. Ancak 2025 yılında yürürlüğe giren İklim Kanunu'nun, çevresel kaygılardan çok Avrupa Birliği'nin Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması'ndan (SKDM) olumsuz etkilenmemek amacıyla hazırlandığı anlaşılmaktadır. Türkiye, karbon fiyatlandırma aracı olarak Emisyon Ticaret Sistemi'ni (ETS) benimsemiştir. Türkiye'de doğrudan karbon vergisi olmasa da dolaylı olarak vergiler aracılığıyla bir fiyatlandırma yapılmaktadır. Ancak bu durum vergi adaletine zarar vermektedir. Çalışma sonucunda, Türkiye'nin çevreyi koruma politikalarını daha somut, ölçülebilir ve zaman çizelgesine bağlanmış hedeflerle desteklemesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Emisyon Ticaret Sistemi, Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması, İklim Kanunu, Paris Anlaşması, Çevre Sorunları.

JEL Sınıflandırması: K32, Q52, Q56

Türkiye's Role in Environmental Protection: International Obligations and National Regulations

ABSTRACT

This study aims to assess Türkiye's national and international environmental protection measures by using the document analysis method. Türkiye has pledged to lowering emissions through international agreements and passed a number of laws. However, it seems that commercial factors meant to minimize adverse effects from the EU's Carbon Border Adjustment Mechanism overshadowed environmental concerns in the Climate Law, which went into effect in 2025. Türkiye has adopted an Emissions Trading System as a carbon pricing instrument. Despite the absence of a direct carbon tax in Türkiye, there are some taxes for pricing environmental externalities indirectly. However, this situation, undermine tax justice. The study concludes that Türkiye must support its environmental protection policies with more concrete, measurable, and time-bound targets.

Keywords: Emissions Trading System, Carbon Border Adjustment Mechanism, Climate Law, Paris Agreement, Environmental Problems.

JEL Classification: K32, Q52, Q56

Geliş Tarihi / Received: 24.07.2025 Kabul Tarihi / Accepted: 13.09.2025

Bu eser Creative Commons Atıf-Gayriticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

¹ Bu çalışma Max Planck Vergi Hukuku ve Kamu Maliyesi Enstitüsü İşletme ve Vergi Hukuku Anabilim Dalı tarafından desteklenen "Analysis of the Carbon Tax in the Context of Environmental Rights and Property Rights and Examination of the Status of Germany and Türkiye in the Face of the Carbon Border Adjustment Mechanism" başlıklı araştırma projesinden türetilmiştir.

* Doç.Dr., Uşak Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, betul.hayrullahoglu@usak.edu.tr, ORCID:0000-0001-6881-8093.

1. GİRİŞ

Küresel çevre krizleri, devletlerin sürdürülebilir kalkınma politikalarını yeniden şekillendirmesini zorunlu kılmaktadır. Zira küresel kamusal bir mal olan çevrenin korunması, yine küresel işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, ülkelerin hem ulusal düzeyde çevreyi koruma amaçlı hukuki düzenlemeler yapması hem de uluslararası düzenlemelere uyum sağlamaları beklenmektedir. Türkiye de 1990'lardan bu yana çeşitli uluslararası çevre sözleşmelerine taraf olmuş, 2021 yılında Paris Anlaşması'nı onaylamış ve 2053 yılı için "net sıfır emisyon" hedefi açıklamıştır. Bu gelişmeler ışığında, çevre koruma politikasının ne ölçüde öncelendiği ve uygulamaya nasıl yansıdığı sorusu önem kazanmıştır.

Bu çalışmada Türkiye'nin çevre sorunları ile mücadelede ulusal ve uluslararası ölçekte hangi adımları attığı ve bu düzenlemelerde çevrenin korunmasını ne derece öncelendiği diğer bir ifadeyle bu düzenlemelerin etkili olup olmadıkları sorusuna cevap aranmaktadır. Çalışmada doküman analizi yönteminden faydalanılmaktadır. Bu kapsamda Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı başta olmak üzere Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası gibi kurumların rapor ve istatistikleri ile uluslararası anlaşma metinlerinden ve kanuni düzenlemelerden faydalanılmaktadır.

İklim Kanunu gibi güncel ve tartışmalı bir mevzuatı ele alan bu çalışma, Türkiye'nin çevre politikalarını hem ulusal hem de uluslararası düzeyde, doğrudan ve dolaylı yönleriyle analiz etmesi sayesinde literatüre özgün bir katkı sunmaktadır.

2. İKLİM KRİZİNİN TEHLİKELİ BOYUTLARI VE ULUSLARARASI ÇALIŞMALAR

Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi (NASA) tarafından, 1880 yılından beri düzenli olarak yapılan sıcaklık ölçümlerinde her yılın rekor artışla bir önceki yıldan daha sıcak olduğu ortaya konulmaktadır (Bardan, <https://www.nasa.gov/news-release/nasa-says-2022-fifth-warmest-year-on-record-warming-trend-continues/> Erişim Tarihi: 20.06.2025; Bardan, <https://www.nasa.gov/news-release/nasa-analysis-confirms-2023-as-warmest-year-on-record/> Erişim Tarihi: 20.06.2025; Bardan, <https://www.nasa.gov/news-release/temperatures-rising-nasa-confirms-2024-warmest-year-on-record/> Erişim Tarihi: 20.06.2025). NASA sıcaklık artışlarının sebebi olarak, insan faaliyetlerinin atmosfere yaydığı önemli boyutlarda sera gazı salınımının devamlılığını göstermektedir (Bardan, <https://www.nasa.gov/news-release/nasa-says-2022-fifth-warmest-year-on-record-warming-trend-continues/> Erişim Tarihi: 20.06.2025).

Bilim insanları, son yıllardaki ısınma eğiliminin, ısıyı hapseden karbondioksit, metan ve diğer sera gazları tarafından yönlendirildiği sonucuna varmıştır. 2022 ve 2023 yıllarında, fosil yakıtlardan kaynaklanan karbondioksit emisyonlarında rekor artışlar yaşanmıştır. Atmosferdeki karbondioksit yoğunluğu, günümüzde 18. yüzyıldaki sanayi öncesi döneme göre yaklaşık 1,5 kat artarak milyonca 278 birim (ppm) seviyesinden, yaklaşık 420 birim (ppm) seviyesine ulaşmıştır (Bardan, <https://www.nasa.gov/news-release/temperatures-rising-nasa-confirms-2024-warmest-year-on-record/> Erişim Tarihi: 20.06.2025).

Küresel sıcaklık artışına karşı en savunmasız bölgelerin başında Türkiye'nin de yer aldığı Akdeniz havzası gelmektedir. Bu durum Türkiye açısından konunun ciddiyetini çok daha net olarak göstermektedir. Akdeniz bölgesinin dünyadaki diğer bölgelere kıyasla %20 oranında daha yüksek sıcaklık artışlarına maruz kalmakta olduğu Çevre ve İklim Değişikliği Akdeniz Uzmanları Ağı Raporu'nda ortaya konulmaktadır. Bölge için 2040 yılına kadar öngörülen sıcaklık artışları 2,2 santigrat dereceyi bulmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, <https://www.mfa.gov.tr/iklim-degisikligiyle-mucadelenin-onemi.tr.mfa> Erişim Tarihi: 20.06.2025).

Uluslararası düzeyde çevreyi korumak için çeşitli anlaşmalar yürürlüğe konulmuştur. Bu anlaşmalardan öne çıkanlar arasında; ozon tabakasının incelmeye neden olan maddelerin azaltımına yönelik olarak 1985 senesinde kabul edilen “Ozon Tabakasının Korunmasına Dair Viyana Sözleşmesi” ve ozon tabakasının incelmeye yol açan maddelerin kullanılmalarının ve üretimlerinin kontrol altında tutulmasını sağlama hedefiyle 1987 yılında kabul edilen “Ozon Tabakasını İncelten Maddelere Dair Montreal Protokolü” bulunmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, <https://www.mfa.gov.tr/viyana-sozlesmesi-ve-montreal-protokolu.tr.mfa> Erişim Tarihi: 20.06.2025).

Çevreyi korumaya yönelik uluslararası sözleşmelerin en önemlilerinden biri de “Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (United Nations Framework Convention on Climate Change- UNFCCC)”dir. 21 Mart 1994’te yürürlüğe konulan sözleşme, bugün, küresel çapta kabul görmektedir. UNFCCC’nin varlık gerekçesi, iklim sistemine yönelik “tehlikeli” insan müdahalesinin önüne geçmektir (United Nations Climate Change, <https://unfccc.int/process-and-meetings/what-is-the-united-nations-framework-convention-on-climate-change> Erişim Tarihi: 20.06.2025). Günümüzde bu Anlaşmaya 198 ülke taraftır (United Nations Climate Change, <https://unfccc.int/process/parties-non-party-stakeholders/parties-convention-and-observer-states> Erişim Tarihi: 20.06.2025).

UNFCCC’nin iki uygulama aracı bulunmaktadır: Bunlardan ilki 2020 yılında son bulan Kyoto Protokolü, ikincisi ise Kyoto Protokolü’nün ardından uygulanmaya başlayan Paris Anlaşması’dır (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, <https://www.mfa.gov.tr/bm-iklim-degisikligi-cerceve-sozlesmesi.tr.mfa> Erişim Tarihi: 20.06.2025).

Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) küresel sıcaklık için 1,5°C kritik sınırına vurgu yapmaktadır. Bu kritik sınırın öneminden dolayı IPCC’nin yayımlamış olduğu Beşinci Değerlendirme Raporu, Paris Anlaşması’na bilimsel katkı sağlamış ve bu anlaşmanın, küresel ortalama sıcaklık artışını sanayi öncesi seviyelerin 2°C’nin altında tutmayı ve sıcaklık artışını sanayi öncesi seviyelere göre 1,5°C ile sınırlamak için gayret göstermeyi amaç edinmesine yol açmıştır (IPCC, 2019: v).

2020 sonrasında uygulanacak olan iklim politikalarının çerçevesini oluşturarak iklim değişikliği konusunda bağlayıcılığı bulunan Paris Anlaşması, 12 Aralık 2015’te Paris’te düzenlenen “Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 21. Taraflar Konferansı’nda (COP21)” 196 taraf ülkece kabul edilerek 4 Kasım 2016’da yürürlüğe konulmuştur (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, <https://www.mfa.gov.tr/paris-anlasmasi.tr.mfa> Erişim Tarihi: 20.06.2025).

Anlaşmanın temel amacı; “küresel ortalama sıcaklık artışını sanayi öncesi seviyelerin 2°C’nin altında tutmak” ve “sıcaklık artışını sanayi öncesi seviyelerin 1,5°C ile sınırlandırmaya yönelik çaba göstermektir” (United Nations Climate Change, <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement> Erişim Tarihi: 20.06.2025).

Anlaşmada, ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve görece kabiliyetler ilkesi göz önünde tutularak, taraf ülkelerce, küresel düzeydeki çevre sorunları mücadelesine kendi çabaları doğrultusunda katkıda bulunmaları öngörülmüş ve Anlaşmanın nihai amacına ulaşılabilmesini sağlamak adına bu ülkelerden faaliyetlerini içeren Ulusal Katkı Beyanlarını (NDCs) her 5 yılda bir Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Sekreteryası’na sunmaları istenmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, <https://netsifirturkiye.org/ulusal-katki-beyani/> Erişim Tarihi: 20.06.2025).

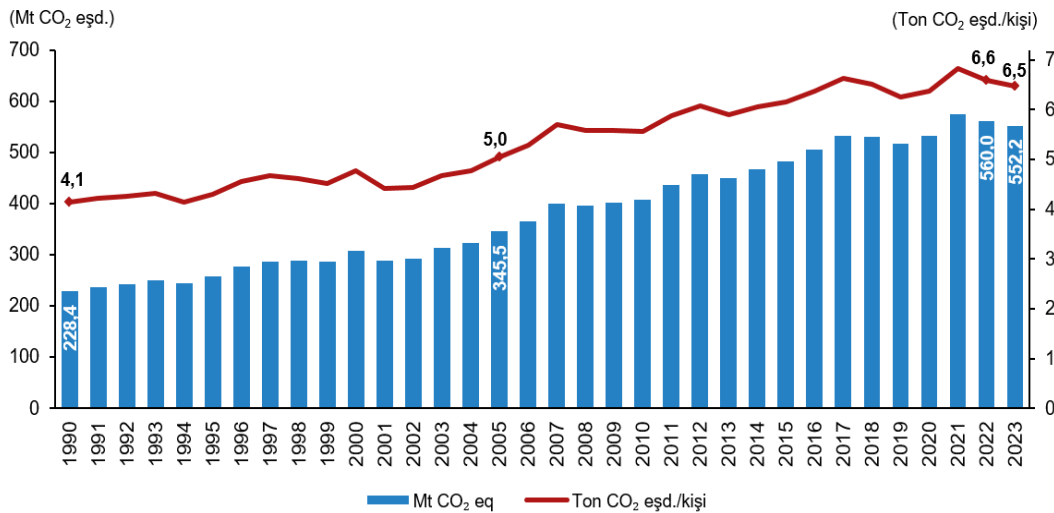
Temmuz 2025 itibarıyla Paris Anlaşmasına taraf olan ülke sayısı 195’tir. İran, Libya ve Yemen anlaşmayı imzalamalarına rağmen yürürlüğe koymamışlardır (United Nations, https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-7-d&chapter=27&clang=_en Erişim Tarihi: 11.07.2025). Öte yandan daha önce 2020 yılında

anlaşmadan çekilip 2021 yılında tekrar dahil olan ABD'de yeniden Başkan seçilen Donald Trump, ilk icraat gününde imzaladığı bir yürütme emri ile Paris Anlaşmasından tekrar çekilme kararı almıştır. Paris İklim Anlaşması'nın 28. maddesinin ikinci fıkrasına göre ülkelerin çekilme kararını Birleşmiş Milletler'e bildirmeleri ve bu bildirimden itibaren bir yıl beklemeleri gerekmektedir. Çekilme kararını 27.01.2025 tarihinde BM'ye bildiren ABD'nin çekilme kararı 27 Ocak 2026'da yürürlüğe girecektir.

ABD 2023 yılında Dünya'da toplam emisyonların %11,25'inden tek başına sorumludur. Bu nedenle anlaşmadan çekilmesi oldukça kaygı vericidir. Diğer taraftan anlaşmayı imzalamayan Libya ve Yemen sırasıyla toplam emisyonların %0,18 ve %0,06 gibi düşük bir kısımdan sorumlu olsa da İran için bu oranın %1,88 olduğu düşünüldüğünde İran için de durumun kaygı verici olduğunun belirtilmesi gerekmektedir (European Commission, https://edgar.jrc.ec.europa.eu/report_2024 Erişim Tarihi: 20.06.2025).

3. TÜRKİYE'DE ÇEVRENİN KORUNMASINA YÖNELİK DÜZENLEMELER

Türkiye İstatistik Kurumu'nun en son 2025 yılında yayımlanan Sera Gazı Emisyon İstatistikleri 1990-2023 yıllarını kapsamaktadır. Şekil 1'de Türkiye'nin 1990-2023 yılları arasında toplam ve kişi başı sera gazı emisyon miktarları yer almaktadır.

Şekil 1: Toplam ve Kişi Başı Sera Gazı Emisyonu, 1990-2023

Kaynak: (TÜİK, 2025).

2023 yılında toplam sera gazı emisyonu bir önceki yıla nazaran %1,4 azalmıştır. 2023 yılında toplam sera gazı emisyonu 598,9 milyon ton (Mt) CO₂ eşdeğeri (eşd.) olarak gerçekleşmiştir. Kişi başı toplam sera gazı emisyonunda da azalış söz konusudur. 1990 yılında 4,1 ton CO₂ eşd. olan kişi başı toplam sera gazı emisyonu, 2022 yılında 6,6 ton CO₂ eşd., 2023 yılında ise 6,5 ton CO₂ eşd. olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sera-Gazi-Emisyon-Istatistikleri-1990-2023-53974> Erişim Tarihi: 12.07.2025).

Avrupa Komisyonu'nun istatistiklerine göre Türkiye'de 2023 yılında toplam sera gazı emisyonu 606,43 Mt CO₂ eşd. olarak gerçekleşmiştir. Bu istatistiklere göre emisyonlarının 1990'lardan beri sürekli artıran Türkiye 2023 yılında Dünyanın toplam emisyonlarının

%1,15'inden sorumludur (European Commission, https://edgar.jrc.ec.europa.eu/report_2024 Erişim Tarihi: 20.06.2025).

Türkiye küresel kamusal bir mal olan çevreyi koruma sorumluluğunu gerek uluslararası sözleşmeler aracılığıyla gerekse kendi iç hukukunda yer verdiği düzenlemelerle üstlenmektedir. Ancak bu çabaların yetersiz olduğu açıktır. Bu nedenle Türkiye iklim kanununu yürürlüğe koymakta ve bu kapsamda ulusal bir emisyon ticaret sistemi ve sınırda karbon düzenleme mekanizması üzerinde çalışmaktadır.

3.1. Türkiye'nin Taraf Olduğu Uluslararası Sözleşmeler ve Taahhütleri

Türkiye'nin çevreyi koruma çabalarının bir parçası olarak uluslararası sözleşmelere taraf olduğu, ancak agresif azaltım taahhütlerinden kaçındığı görülmektedir.

Türkiye ozon tabakasını incelten maddelerin azaltılması amacıyla 1985'te kabul edilen "*Ozon Tabakasının Korunmasına Dair Viyana Sözleşmesi*"ne 20 Eylül 1991 tarihinde taraf olmuştur (United Nations, https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtsg_no=XXVII-2&chapter=27&clang=_en Erişim Tarihi: 11.07.2025). Yine Ozon tabakasını incelten maddelerin kullanımının ve üretiminin kontrol altına alınmasını sağlamak amacıyla 1987 yılında kabul edilen "*Ozon Tabakasını İncelten Maddelere Dair Montreal Protokolü*"ne de aynı gün katılmıştır (United Nations, https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtsg_no=XXVII-2-a&chapter=27&clang=_en Erişim Tarihi: 11.07.2025). Türkiye Protokolün son düzenlemesi olan Kigali Değişikliği'ni de 10 Kasım 2021'de onaylamıştır (United Nations, https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtsg_no=XXVII-2-f&chapter=27&clang=_en Erişim Tarihi: 11.07.2025). Türkiye Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesine ise 24 Mayıs 2004'te 189. Taraf olarak katılmış bulunmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, <https://iklim.gov.tr/bm-iklim-degisikligi-cerceve-sozlesmesi-i-33> Erişim Tarihi: 11.07.2025).

Türkiye ayrıca Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin 2020 yılına kadar uygulama ayağı olan Kyoto Protokolü'ne de 2009 yılında taraf olmuştur. Ancak Protokol'ün kabul edildiği 1997 yılında henüz Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne taraf olmadığı için sayısallaştırılmış sera gazı emisyon azaltım veya sınırlama yükümlülüklerinin tanımlandığı Protokol'ün Ek-B listesine dahil edilmediğinden herhangi bir sera gazı emisyon azaltım veya sınırlama taahhüdü altına girmemiştir (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, <https://www.mfa.gov.tr/kyoto-protokolu.tr.mfa> Erişim Tarihi: 11.07.2025).

Türkiye 2015 senesinde Paris Anlaşmasına henüz taraf olmadığından, 20 Eylül 2015'te Niyet Edilen Ulusal Katkı Beyanı olarak adlandırılan beyanını (INDC) 2030 yılına kadar %21'e varan artıştan azaltım olarak açıklamıştır. Anlaşmanın 7 Ekim 2021'de onaylanıp iç hukuk onay sürecinin tamamlanmasının ardından ise 2053 yılı için net sıfır emisyon hedefi ilan etmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, <https://www.mfa.gov.tr/paris-anlasmasi.tr.mfa> Erişim Tarihi: 20.06.2025).

IPCC'nin 1,5°C eşiğinin aşılmasının çok daha şiddetli iklim değişikliği etkilerini tetikleyebileceğini, bu etkiler arasında daha sık ve şiddetli kuraklıklar, sıcak hava dalgaları ve yağışlar olduğunu belirtmesi nedeniyle son yıllarda, dünya liderleri bu yüzyılın sonuna kadar küresel ısınmayı 1,5°C ile sınırlamanın gerekliliğini vurgulamıştır. Bunun için de sera gazı emisyonları en geç 2025'ten önce en yüksek seviyesine ulaşmalı ve 2030 yılına dek %43 oranında azalmalıdır (United Nations Climate Change, <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement> Erişim Tarihi: 20.06.2025).

Küresel ısınmayı 1,5°C ile sınırlamak için hızlandırılmış eylemin gerektiğini kabul eden COP27 kararı, Taraflardan 2030 hedeflerini gözden geçirmelerini ve ulusal katkı beyanlarını Paris Anlaşması’nın sıcaklık hedefiyle uyumlu hale getirmek için güçlendirmelerini talep etmiştir (United Nations Climate Change, <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement> Erişim Tarihi: 20.06.2025).

COP27 kararı üzerine Türkiye, daha önce deklare ettiği 2030 yılına dek %21’e varan artıştan azaltım hedefini gözden geçirerek, 13.04.2023 tarihinde sunmuş olduğu “*Güncellenmiş Birinci Ulusal Katkı Beyanı*”nda 2012 yılının referans yılı olarak kabul edildiği Birinci Ulusal Katkı Beyanı (ve Niyet Edilen Ulusal Katkı Beyanı’nda) belirtilen referans senaryoya kıyasla, 2030 yılına kadar sera gazı emisyonunu %41 azaltacağını (2030 yılında 695 Mt CO₂ eşdeğeri) teyit etmiştir (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, <https://iklim.gov.tr/db/turkce/dokumanlar/turkiye-cumhuriyeti--8230-102-20230512125223.pdf> Erişim Tarihi: 20.06.2025). Böylelikle, 2030 yılı için yaklaşık 500 milyon ton emisyon azaltımı yapacağını açıklamıştır (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, <https://www.mfa.gov.tr/paris-anlasmasi.tr.mfa> Erişim Tarihi: 20.06.2025). Türkiye ayrıca net sıfır emisyon hedefini de bu güncellenmiş beyanda teyit etmiştir. Ancak Türkiye bu hedefini 2050 yılı olarak değil, 2053 yılı olarak belirlemiştir (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, <https://iklim.gov.tr/db/turkce/dokumanlar/turkiye-cumhuriyeti--8230-102-20230512125223.pdf> Erişim Tarihi: 20.06.2025).

09.07.2025 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 7552 sayılı İklim Kanununda Türkiye’nin net sıfır emisyon hedefine atıfla bulunulmakla beraber doğrudan 2053 yılına kadar net sıfır emisyona ulaşma hedefine ilişkin bir ifade bulunmamaktadır. Bu nedenle Tablo 1’den de izlenebileceği gibi Türkiye net sıfır emisyona ulaşma taahhüdüne politika belgelerinde yer veren ülkeler arasında bulunmaktadır.

Tablo 1: Net Sıfır Emisyon Hedeflerini Kanunlarına ve Politika Belgelerine Dahil Eden Ülkeler

Kanunlarında Yer Veren Ülkeler			Politika Belgelerinde Yer Veren Ülkeler				
Ermenistan	Almanya	Avrupa Birliği	Dominika	Antigua ve Barbuda	Nepal	Brunei Darüsselam	Brezilya
		- İtalya					
		- Polonya					
		- Belçika					
		- Romanya					
		- Slovakya					
		-Bulgaristan					
		- Hırvatistan					
		- Litvanya					
		- Slovenya					
		- Letonya					
		- Estonya					
		- Kıbrıs					
		- Malta					
Finlandiya	İsveç	Fransa	Vietnam	Arjantin	Malezya	Birleşik Arap Emirlikleri	Belçika

Avusturya	Hindistan	Güney Kore	Singapur	Peru	Umman	Etiyopya	Dominik Cumhuriyeti
İzlanda	Birleşik Krallık	Kanada	Tunus	Hırvatistan	Kosta Rika	Litvanya	Slovenya
İspanya	Avustralya	Kolombiya	Cambodia	Letonya	Laos	Gürcistan	Papua Yeni Gine
İsviçre	İrlanda	Şili	Ruanda	Namibya	Malta	Liberya	Gambiya
Portekiz	Macaristan	Yunanistan	Andorra	Belize	Solomon Adaları	Vanuatu	Tonga
Yeni Zelanda	Slovakya	Lüksemburg	Tuvalu	Monako	Türkiye	Çin	Uganda
Fiji	Nijerya	Kazakistan	Estonia	Japonya	Tayland	Tanzanya	İtalya
Hollanda	Çekya	Danimarka	Panama	Uruguay	Romanya	Bermuda	Marshall Adaları
			Cape Verde	Kıbrıs			
Rusya	Moldova Cumhuriyeti	Lihtenştayn					
Ukrayna							

Kaynak: (Energy & Climate Intelligence Unit, <https://eciu.net/netzerotracker> Erişim Tarihi 11.07.2025).

Tablodan da görülebileceği gibi, AB dâhil emisyon hedeflerine kanunlarında yer veren ülke sayısı 34'tür. 52 ülke ise kanunlarında olmasa da bu hedeflerini bir politika belgesinde deklare etmiştir. Üye devletler arasında adalet ve birlik sağlamanın önemini göz önünde bulundurarak, Avrupa İklim Yasası, AB ülkelerinin 2050 yılına kadar iklim nötrlüğü sağlamak için gerekli iç adımları atmalarını zorunlu kılmaktadır (Energy & Climate Intelligence Unit, <https://eciu.net/netzerotracker> Erişim Tarihi 11.07.2025). Bu nedenle, AB ülkeleri, bu hedefi kendi ulusal yasalarına dahil etmeseler dahi bu gruba dahil edilmelidir. Net sıfır emisyon hedefine kanunlarında yer vermeyen 13 AB üye ülkesi de eklendiğinde bu sayı 47'ye çıkmaktadır.

2050 yılına dek net-sıfır emisyon hedefine yasalarında yer veren 47 ülkenin yanı sıra 52 ülke politika belgelerine almıştır. 12 ülke bu hedefi deklare etmiş, 36 ülkede ise henüz öneri/tartışma durumundadır (Energy & Climate Intelligence Unit, <https://eciu.net/netzerotracker> Erişim Tarihi 11.07.2025).

Türkiye gerek Birinci Ulusal Katkı Beyanı (ve Niyet Edilen Ulusal Katkı Beyanı'nda) gerekse Güncellenmiş Birinci Ulusal Katkı Beyanı'nda mutlak bir azaltım değil, artıştan azaltım hedefi öngörmüştür (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, <https://iklim.gov.tr/turkiye-ulusal-katki-beyani-ni-cop27-de-acikladi-haber-84> Erişim Tarihi: 11.07.2025). Diğer bir ifadeyle emisyonlarını azaltmak yerine daha düşük bir hızla artırma taahhüdünde bulunmuştur. Bu planlama ile Türkiye, emisyonlarını en geç 2038 yılında zirveye ulaştırma niyetindedir (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı,

<https://iklim.gov.tr/db/turkce/dokumanlar/turkiye-cumhuriyeti--8230-102-20230512125223.pdf> Erişim Tarihi: 11.07.2025). O halde mutlak azaltımın ancak 2038 senesinden sonra başlaması söz konusu olabilecektir. Bu senaryoya göre Türkiye'nin 2053 yılı net sıfır hedefine ulaşması için önünde yalnızca 15 yılı olacaktır. Öte yandan Türkiye'nin taahhüdü Almanya'da ve AB'de olduğu gibi yalnızca CO2 emisyonlarını değil, tüm sera gazı emisyonlarını kapsamaktadır.

Türkiye bu beyanda gelişmekte olan bir ülke olarak küresel sera gazı emisyonlarına tarihsel katkısının %1'in altında olduğuna ve 2021'de Paris Anlaşması'nın onaylanması sırasında vermiş olduğu *"Anlaşma'yı geliştirmekte olan bir ülke olarak ve ulusal katkı beyanları çerçevesinde, Anlaşma'nın ve mekanizmalarının ekonomik ve sosyal kalkınma hakkına halel getirmemesi kaydıyla uygulayacağını"* öngören beyanına vurgu yapmıştır (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, <https://iklim.gov.tr/db/turkce/dokumanlar/turkiye-cumhuriyeti--8230-102-20230512125223.pdf> Erişim Tarihi: 11.07.2025).

Güncellenmiş bu ulusal katkı beyanının hem Paris Anlaşması'nda hem de Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nde yer alan *"ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve görece kabiliyetler"* ilkesi ile Türkiye'nin bu Sözleşme kapsamındaki özel durumlarını tanıyarak *"Türkiye'nin, Sözleşme'nin Ek I'inde² yer alan diğer taraflardan farklı durumda olduğunu onaylayan"* 1/CP.16 kararı ile uyumlu olarak hayata geçirmede kararlı olduğunu kanıtlar nitelikte olduğuna vurgu yapılmaktadır (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, <https://iklim.gov.tr/db/turkce/dokumanlar/turkiye-cumhuriyeti--8230-102-20230512125223.pdf> Erişim Tarihi: 11.07.2025).

1/CP.16 kararı, Türkiye'nin adını Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin Ek- II listesinden çıkaran 26/CP.7 kararına atıfta bulunarak Türkiye'nin Sözleşme'nin Ek II'sinde yer almadığını ve bu nedenle Sözleşme'de belirtilen taahhütlere tabi olmadığını, ancak Sözleşme'ye göre destek almaya uygun olduğunu belirtmektedir (United Nations, <https://unfccc.int/resource/docs/2010/cop16/eng/07a01.pdf> Erişim Tarihi: 11.07.2025).

3.2. Türkiye'de Karbon Fiyatlaması ve İklim Kanunu

Karbon fiyatlaması sera gazı emisyonlarının dışsal maliyetlerini, diğer bir ifadeyle topluma maaliyetlerini karbondioksit emisyonuna bir fiyat koymak suretiyle emisyon üreticisine yükleyen araçlardır. En yaygın olarak kullanılan karbon fiyatlandırma araçları emisyon ticaret sistemleri (ETS) ve karbon vergileridir. Ayrıca emisyon azaltımı için başvurulacak karbon

² Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi taraf ülkeleri farklı taahhütlerine göre üç ana gruba ayırmaktadır. Ek-I ülkeleri 1992 yılında Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'ne (OECD) üye olan sanayileşmiş ülkeler ile geçiş ekonomisine (EIT) sahip ülkeleri içermektedir. Ek- II ülkeleri ise Ek I'deki OECD üyelerinden oluşur, ancak EIT taraflarını içermez. Bu ülkelerin, geliştirmekte olan ülkelerin emisyon azaltma faaliyetlerini yürütmeleri ve iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine uyum sağlamaları için mali kaynak sağlamaları zorunludur. Ayrıca, EIT Tarafları ve geliştirmekte olan ülkelere çevre dostu teknolojilerin geliştirilmesini ve transfer edilmesini teşvik etmek için *"her türlü uygulanabilir adımı"* atmaları gerekir. Ek I Dışı ülkeler ise çoğunlukla geliştirmekte olan ülkelerdir. Bu ülkelerden bazıları, deniz seviyesinin alçak olduğu kıyı bölgelerine sahip olanlar ve çölleşme ve kuraklığa eğilimli olanlar gibi, iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı özellikle savunmasız olarak tanınır. Sözleşme, bu savunmasız ülkelerin özel ihtiyaçlarını ve endişelerini yanıtlamayı vaat eden faaliyetlere, örneğin yatırım, sigorta ve teknoloji transferine vurgu yapar. Türkiye ise Sözleşme kapsamında kendine özgü bir konumdadır. Bu özel konumuyla Türkiye, Ek- I kapsamında olan ancak geçiş ekonomisi olmayan ve *"özel şartları"* Taraflar Konferansı kararlarıyla kabul edilmiş olan tek ülkedir. Tarihsel sorumluluk, ekonomik gelişmişlik seviyesi, teknolojik birikim, insani kalkınma indeksi, hassas ülke konumu ve benzeri göstergeler dikkate alındığında, Türkiye Ek-I ülkesi olmakla birlikte özel koşulları nedeniyle Ek- II listesinden çıkarılmış ancak EK-I listesinde kalmıştır (United Nations Climate Change, <https://unfccc.int/parties-observers> Erişim Tarihi: 11.07.2025; Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, <https://www.mfa.gov.tr/bm-iklim-degisikligi-cerceve-sozlesmesi.tr.mfa> Erişim Tarihi: 20.06.2025; United Nations, <https://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf> Erişim Tarihi: 11.07.2025).

kredileri gibi mekanizmalar da bulunmaktadır (World Bank, <https://carbonpricingdashboard.worldbank.org/what-carbon-pricing> Erişim Tarihi: 14.07.2025). Her ne kadar karbon fiyatlandırma araçlarının çeşitli seçenekleri bulunsun da hepsi nihayetinde sera gazı emisyonları için bir fiyat sinyali üretmeyi amaçlamaktadır (United Nations Climate Change, <https://unfccc.int/about-us/regional-collaboration-centres/the-ciaca/about-carbon-pricing#Which-types-of-carbon-pricing-exist-> Erişim Tarihi: 14.07.2025). Enstrümanın seçimi ulusal koşullara ve politik gerçeklere bağlı olarak değişmektedir (World Bank, <https://carbonpricingdashboard.worldbank.org/what-carbon-pricing> Erişim Tarihi: 14.07.2025).

Bugün dünyada 113 karbon fiyatlandırma aracı aktif olarak uygulanmaktadır. Bunlardan 43 tanesini karbon vergisi, 37 tanesini ETS ve 35 tanesini ise hükümetlerin kredilendirme mekanizmaları oluşturmaktadır (World Bank, <https://carbonpricingdashboard.worldbank.org/> Erişim Tarihi: 14.07.2025). Ayrıca Türkiye'nin yanı sıra, Brezilya ve Hindistan gibi büyük orta gelirli ülkeler de karbon fiyatlandırması uygulamasında ilerleme kaydetmişlerdir (World Bank, 2024: 9).

Dünya Bankası verilerine göre; 2024 yılında ETS ve/veya karbon vergisi aracılığıyla 14.7 GtCO₂e³ yani toplam sera gazı emisyonlarının %28'i kapsamaktadır (World Bank, <https://carbonpricingdashboard.worldbank.org/> Erişim Tarihi: 14.07.2025). Ancak iklim krizinin ürkütücü boyutları göz önünde bulundurulduğunda bunun yeterli olmadığı açıktır. Bu nedenle toplam sera gazı emisyonları istikrarlı bir şekilde artan ve tek başına toplam emisyonların %1,15'i gibi azımsanamayacak bir oranından sorumlu olan Türkiye'nin de ETS'sini bir an önce uygulamaya koyması gerektiği açıktır (European Commission, https://edgar.jrc.ec.europa.eu/report_2024 Erişim Tarihi: 20.06.2025).

Aslında Türkiye'de bir emisyon ticaret sisteminin kurulmasına yönelik çabalar yeni değildir. 2011-2023 yıllarını kapsayan İklim Değişikliği Eylem Planı'nda, “sera gazı emisyonlarının maliyet etkin sınırlandırılmasına katkı sağlayan emisyon ticareti mekanizmalarının optimum seviyede kullanılması” amacı yer almaktadır. Bu amaca yönelik olarak 2015 yılına kadar Türkiye'de karbon piyasasının kurulmasına yönelik çalışmaların yapılması hedeflenmiştir (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, <https://webdosya.csb.gov.tr/db/iklim/banner/banner591.pdf> Erişim Tarihi: 14.07.2025).

Türkiye'de karbon fiyatlama çalışmaları 2013 senesinde Dünya Bankası ile yürütülmüş olan “Karbon Piyasalarına Hazırlık Ortaklığı Projesi (PMR)” ile başlatılmıştır. Yaklaşık yedi yıl süren bu proje ile karbon fiyatlandırma mekanizmalarının ekonomiye, bütçeye ve sektörlere etkileri incelenmiş, bunun neticesinde Türkiye için en doğru piyasa temelli mekanizmanın emisyon ticaret sistemi olacağı sonucuna ulaşılmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, <https://iklim.gov.tr/dokumanlar> Erişim Tarihi: 14.07.2025).

Türkiye'de bir ETS kurma sürecine, 2015 senesinde bir “İzleme-Raporlama Doğrulama (IRD)” sistemi kurularak başlanmıştır (Aşıcı, 2024: 2). Sistem, gelecekteki karbon fiyatlandırma politikalarına yönelik altyapıyı oluşturabilmek amacıyla geliştirmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, <https://iklim.gov.tr/dokumanlar> Erişim Tarihi: 14.07.2025). Türkiye'de 2015 yılından bu yana IRD ile Elektrik üretimi ve Sanayi (Çimento, Demir-çelik, Rafineri, Seramik, Kireç, Kâğıt, Kimya, Cam) sektörleri izlenmektedir. 2022 yılı itibarıyla IRD sistemi altında 741 tesis bulunmaktadır. Doğrulanmış emisyon miktarı ise 275 M ton'dur (Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı,

³ GtCO₂e, “gigaton karbondioksit eşdeğeri” anlamına gelir. Sera gazlarının etkisini karbondioksit (CO₂) eşdeğeri cinsinden ifade etmek için kullanılır. 1 GtCO₂e, 1 milyar ton karbondioksit (CO₂) veya aynı iklim etkisine sahip başka bir sera gazına eşdeğerdir. Farklı sera gazlarının farklı ısınma potansiyelleri olduğundan, tüm sera gazlarını ortak bir ölçü birimiyle ifade etmek için GtCO₂e birimi kullanılır.

https://ticaret.gov.tr/data/65dc9d3113b8762768385d66/%C4%B0DB%20SKDM%20Sunum-%20ETS-SKDM%20%C4%B0li%C5%9Fkisi_23022024.pdf Erişim Tarihi: 14.07.2025).

Türkiye’de iklim çalışmaları açısından 2022 önemli bir yıl olmuştur. Şubat 2022’de Türkiye’nin ilk İklim Şurası’nın gerçekleştirilmesi ETS’ye yönelik diğer bir önemli adım olarak görülmektedir. İklim Şurası’nda Türkiye’nin iklim değişikliği ile ilgili ulusal çalışmalarına temel oluşturması amacıyla Sera Gazı Azaltım, Bilim ve Teknoloji gibi çeşitli komisyonlar kurulmuş ve tavsiye kararları alınmıştır. Bu komisyonlardan biri de “Yeşil Finansman ve Karbon Fiyatlama”dır. Bu komisyon altında “Karbon Fiyatlandırma ve Emisyon Ticaret Sistemi” de ele alınmıştır. Komisyon, kamu ve özel sektör, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları temsilcileri ile bir araya gelerek Türkiye’de hazırlanacak olan İklim Kanununda, Avrupa Birliği mevzuatı gözetilerek ETS’nin kurulmasına yönelik çalışmaların hızlandırılmasını öngören tavsiye kararı almıştır (Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, <https://iklim.gov.tr/dokumanlar> Erişim Tarihi: 14.07.2025).

Yine 2022 yılında ulusal bir emisyon ticaret sisteminin kurulması ve uygulanmaya başlanması için PMR projesine ek olarak yine Dünya Bankası ile “Karbon Piyasası Uygulama Ortaklığı-PMI” (PMI) uygulanmaya başlanmıştır. İlerleyen süreçte, Türkiye’de ETS’nin kurulması ve uygulanabilmesi için mevcut düzenlemeler, kurumlar ve altyapılar incelenmiş, eksiklerin tespit edildiği ve ihtiyaçların belirlendiği Boşluk Analizi Raporu hazırlanmıştır. 2022 yılının haziran ayında yapılan paydaş toplantılarının bir sonucu olarak ETS için gerekli tüm teknik ve yasal altyapının yer aldığı teklif raporu Dünya Bankası’na teslim edilmiştir. Bir sonraki aşama olarak ise hem yasal hem teknik açıdan ETS çalışmaları başlatılmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, <https://iklim.gov.tr/dokumanlar> Erişim Tarihi: 14.07.2025).

Avrupa Birliği (AB) 2019 yılında Avrupa Yeşil Mutabakatını ortaya koyarak 2050 yılında iklim-nötr ilk kıta olma hedefini belirlemiştir. Bu kapsamda atılan adımlardan biri de Avrupa İklim Kanunu’dur. Avrupa İklim Kanunu uyarınca AB, 2030 yılına kadar net sera gazı emisyonlarını 1990 seviyelerine göre en az %55 oranında azaltmayı taahhüt etmiş ve 25.04.2023 tarihinde kabul edilen “55’e Uygunluk” (Fit for 55) mevzuat paketiyle AB ekonomisinin tüm sektörlerini bu hedefe ulaşmaya uygun hale getirmiştir (European Commission, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en Erişim Tarihi: 24.07.2025). AB, Avrupa Yeşil Mutabakatı ve 55’e Uygunluk kapsamında bir dizi düzenleme yürürlüğe koymuştur. Bunlardan en önemlilerinden biri Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM)’dir. AB SKDM’nin mali yükümlülükleri 01.01.2026 tarihinde başlayacaktır. Türkiye’nin bu düzenlemeden olumsuz etkilenmemesi için bu tarihe kadar ETS aracılığıyla karbon fiyatlandırması yapması gerekmektedir.

Türkiye’de de AB’de olduğu gibi ulusal bir emisyon ticaret sistemi kurulmasının yasal dayanağını İklim Kanunu oluşturmaktadır. Türkiye’nin iklim değişikliği konusundaki taahhütlerini hukuki zeminde güçlendirecek bir İklim Kanunu’nun hazırlanarak yürürlüğe konulmasının temelleri de yine 2022 yılında ilk kez toplanan İklim Şurası sonucunda alınan kararlarla atılmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, <https://www.csb.gov.tr/iklim-surasi-nda-alinan-onemli-kararlar-bakanlik-faaliyetleri-34154> Erişim Tarihi: 14.07.2025). Ancak Kanun’un yürürlüğe girmesi oldukça gecikmiştir.

Kanun Taslağı 2025 yılında TBMM’ye sunulmuş, ancak ilk 4 maddesinin kabul edilmesinin ardından 15.04.2025 tarihinde muhalefetin ve sivil toplum örgütlerinin sert tepkisi nedeniyle yeniden görüşülmek üzere geri çekilmiştir. Eleştirilerin yoğunlaştığı konular; Kanun’un katılımdan ve şeffaflıktan uzak olması, iklimi öncelemekten çok ticari çıkarları gözetmesi ve iklim adaletinin gözetilmemesi olmuştur (İklim Haber, <https://www.iklimhaber.org/iklim-kanunu-teklifi-geri-cekildi/> Erişim Tarihi: 14.07.2025).

Nihayetinde 7552 sayılı İklim Kanunu 02.07.2025 tarihinde kabul edilerek 09.07.2025 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Türkiye’nin iklim değişikliği ile mücadelede yeşil kalkınma ve 2053 Net Sıfır Emisyon Hedefi doğrultusunda yürürlüğe giren İklim Kanunu, Türkiye’de iklim değişikliği alanında yürürlüğe konulan ilk kanundur (Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı,

https://ticaret.gov.tr/data/65dc9d3113b8762768385d66/%C4%B0DB%20SKDM%20Sunum-%20ETS-SKDM%20%C4%B0li%C5%9Fkisi_23022024.pdf Erişim Tarihi: 14.07.2025). Ancak Kanun bu son haliyle de yoğun olarak eleştirilmektedir. Mevcut Kanun’daki en önemli eksiklik net bir sera gazı azaltım hedefinin olmamasıdır. Her ne kadar Türkiye 2053 yılı için net sıfır hedefini deklare etmiş olsa da bu hedefe nasıl ulaşılabileceğine dair bir yol haritası da mevcut değildir. Gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin 2024 yılında vermiş olduğu Verein KlimaSeniorinnen Schweiz ve Diğerleri/ İsviçre gerekse Federal Anayasa Mahkemesi’nin 29.03.2021 tarihli Kararları⁴ göz önünde bulundurulduğunda Türkiye’nin bir zaman çizelgesi oluşturarak hangi yıla kadar ne kadar emisyon azaltacağını ve bunun gerçekleşme yollarını somut ve net bir şekilde belirlemesi gerektiği açıktır. Yine Kanun’da fosil yakıtlardan çıkış yolları ve bunun için gerekli bir tarih öngörülmemiştir. Kanun bu haliyle bir iklim kanunu olmaktan ziyade emisyon ticaret sisteminin kurulmasına yönelik bir kanun niteliğindedir.

Kanun’un eksikliklerinin yanı sıra ETS’nin uygulanmasındaki gecikmeler de Türkiye açısından sorun teşkil etmektedir. İklim Kanunu’nun 9’uncu maddesi emisyon ticaret sisteminin kurulması, ulusal tahsisat planlamasının hazırlanması ve tahsisatların dağıtım yetkisini İklim Değişikliği Bakanlığı’na vermektedir. Yine aynı maddede ulusal tahsisat planlarının Resmî Gazete’de yayımlanacağı da belirtilmektedir. İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından Şubat 2024 yılında yapılan sunumlarda İklim Şurası kararlarında en az 2 yıl uygulanması öngörülen ETS’nin pilot döneminin, 15.10.2024 tarihinde 2025 yılı Ulusal Tahsisat Planı’nın Resmi Gazete’de yayımlanması ile başlaması öngörülmüştür (Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı,

https://ticaret.gov.tr/data/65dc9d3113b8762768385d66/%C4%B0DB%20SKDM%20Sunum-%20ETS-SKDM%20%C4%B0li%C5%9Fkisi_23022024.pdf Erişim Tarihi: 14.07.2025). Ancak İklim Kanunu’nda yaşanan gecikmeler nedeniyle bu takvime uyulamamıştır. Temmuz 2025 itibarıyla henüz tahsisat planları yayımlanmış ve ETS başlamış değildir.

İklim Kanunu’nda karbon fiyatlandırma yöntemi olarak ETS öngörülmekle beraber, Kanun’un 11’inci maddesinde tahsisat yükümlülüklerinin bir kısmının eşdeğer miktarda karbon kredisi ile karşılanması amacıyla denkleştirme yapılmasına izin verilebileceği de belirtilmektedir.

3.3. Türkiye’de Çevrenin Korunmasına Yönelik Diğer Uygulamalar

Türkiye, çevrenin korunması amacıyla uygulanan vergiler konusunda henüz yeterli bir gelişme gösterememiştir. Mevcut durumda, Türkiye’de direkt olarak çevre koruma amaçlı

⁴ Bu kararlarda ilgili Mahkemeler temel olarak ülkelerin sera gazı emisyonlarını azaltım için bir hedef ve zaman çizelgeleri oluşturmaları, bu hedeflere ne yollarla ulaşılabileceğini açık ve net olarak ortaya koymaları ve sorumluluğu gelecek nesillere yüklememeleri gerektiğini vurgulamaktadır (Bundesverfassungsgericht, <https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/EN/2021/bvg21-031.html> Erişim Tarihi: 09.09.2025; European Court of Human Rights, <https://hudoc.echr.coe.int/eng/#/%22documentcollectionid%22:%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22%22> Erişim Tarihi: 09.09.2025).

uygulanen tek vergi Çevre Temizlik Vergisi’dir. Ancak bu vergi de tarife yapısı nedeniyle kirliliği önlemede yetersiz kaldığı gerekçesiyle eleştirilmektedir. Vergi kapsamında, konutlardan su tüketim faturalarıyla, sabit götürü bir bedel üzerinden tahsilat yapılırken, ticari ve sanayi işletmelerinden ise tesisin boyutuna ve türüne bağlı olarak yıllık sabit tutarlı bir vergi tahsil edilmektedir (T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Vergi Konseyi, 2023: 143).

Türkiye’de doğrudan karbona özel bir vergi uygulaması bulunmamaktadır. Ancak Türkiye’de akaryakıtta uygulanan ÖTV ya da belediyelerce tahsil edilen bazı vergiler aracılığıyla dolaylı olarak fiyatlama yapılmaktadır. Bu vergiler Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2: Türkiye’de Çevrenin Korunmasına Yönelik Uygulanan Vergiler

Enerji Vergileri	Taşımacılık Vergileri	Kirlilik Vergileri	Doğal Kaynak Vergileri
Benzin, Dizel, Biyoyakıt ve Doğalgaz Üzerinden Alınan Özel Tüketim Vergileri	Motorlu Kara Taşıtlarının İthalat veya Satışından Alınan ÖTV	Çevre Temizlik Vergisi	Kaynak Suları Harcı
Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi	Motorlu Araçların Tescil veya Kullanımlarından Alınan Motorlu Taşıtlar Vergisi	Geri Kazanım Katılım Payı (GEKAP)	Madenlerden Devlet Hakkı

Kaynak: (T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Vergi Konseyi, 2023: 143-165 verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur).

Türkiye’de amacı “*bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamak*” olan bir Çevre Kanunu yürürlüktedir. Bu kanunda 2018 yılında yapılan bir düzenleme ile “*çevrenin korunması, çevre kirliliğinin önlenmesi, sıfır atığın yaygınlaştırılması, döngüsel ekonomi ilkelerinin uygulanması ve iklim değişikliği ile mücadele edilmesi için geri kazanım katılım payı*” uygulaması yürürlüğe konulmuştur. Bu kapsamda lastikler, piller, bataryalar, elektronik eşyalar, plastik poşet, madeni ve bitkisel yağlar ve ilaçlar geri kazanım katılım payına tabi tutulmaktadır. Bu ürünler için alınan bu pay, plastik poşetler için satış noktalarından, diğer ürünler için piyasaya sürenlerden veya ithalatçılardan tahsil edilmektedir.

Türkiye’nin sera gazı emisyonları esas olarak, yaklaşık %76 oranında, enerji kullanımından kaynaklanan CO2 emisyonlarından oluşmaktadır. Türkiye, 2021 yılında enerji kullanımından kaynaklanan karbon emisyonlarının yaklaşık %42’sini yakıt özel tüketim vergileri aracılığıyla fiyatlandırmıştır. Bu fiyatlandırılan emisyonlar esas olarak karayolu taşımacılığı sektöründen, tarım ve balıkçılık sektöründen gelmektedir. Enerji kullanımından kaynaklanan fiyatlandırılmamış emisyonların çoğunluğu ise sanayi ve elektrik sektörlerinden gelmektedir. Diğer sera gazı emisyonları için hiçbir karbon fiyatlandırma aracı bulunmamaktadır ve bunlar ulusal emisyonların yaklaşık %24’ünü oluşturmaktadır (OECD, 2023: 1).

Ancak OECD’nin 2023 yılı sonlarında yayımladığı rapor 2021-2023 yılları arasında, aralarında Türkiye’nin de bulunduğu OECD ve G20 ülkelerinin büyük çoğunluğunda karayolu taşımacılığı sektöründeki vergi oranlarının, hükümet desteği ve yüksek enflasyon nedeniyle azaldığını ve tüketici davranışlarını değiştirerek ülkelerin iklim değişikliği hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmak için tasarlanan karbon fiyatlandırma sinyallerini aşındırdığını ortaya koymuştur (OECD, <https://www.oecd.org/en/about/news/press-releases/2023/11/fuel-taxes-less-resilient-than-emission-permit-prices-amid-high-inflation.html> Erişim Tarihi: 17.07.2025).

Her ne kadar Türkiye’de Temmuz 2023’te yapılan bir düzenlemeyle hem benzinde hem de motorinde litre başına 5’er TL özel tüketim vergisi zammı yapılmış olsa da Türkiye hâlâ hem benzin hem de dizelin euro bazında en ucuz olduğu ülkeler arasındadır (PWC, <https://www.pwc.com.tr/akaryakitta-otv-zammi-resm-gazetede-yayimlandi> Erişim Tarihi: 17.07.2025). Ancak konuya yalnızca fiyat üzerinden yaklaşmak doğru bir karşılaştırma imkânı sağlamamaktadır. Bu bakımdan akaryakıtta ödenen bedelin asgari ücret bazında satın alma gücü bakımından değerlendirilmesi gerekmektedir. Türkiye bu ÖTV artışından önce AB ülkeleri içerisinde satın alma gücü bakımından benzin ve motorin için sırasıyla 12. ve 13. sıralar ile orta grupta yer alırken, artıştan sonra hem benzin hem de motorin bakımından 19. sıra ile satım alım gücü en düşük ülkelerden biri haline gelmiş durumdadır. Bu bakımdan çevre gerekçe gösterilerek yapılan ÖTV artışı adalet açısından kabul edilemez bir noktadadır.

Öte yandan Türkiye’de çevrenin korunmasına yönelik bazı vergi teşvik uygulamaları da bulunmaktadır. Bunlar başlıca şunlardır (T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Vergi Konseyi, 2023: 155-162):

- Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu’nda yer alan taşıtlardan yalnızca elektrikli motorlu taşıtların tarifiede yer alan vergi tutarlarının %25’i oranında vergilendirilmesi,
- 2011 yılından başlamak üzere, yalnızca elektrikli motorlu taşıtların, 2016 yılı itibariyle de hibrit araçların konvansiyonel motorlu araçlara göre düşük ÖTV oranları uygulanarak vergilendirilmesi,
- Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ile tasarım faaliyetlerine yönelik düzenlenen ve enerji tasarrufu sağlamaya yönelik kâğıtların damga vergisinden istisna tutulmaları,
- İşletmeye dâhil gayrimenkullerin ekonomik değerini artırmaya yarayacak ısı yalıtımı ve enerji tasarrufu sağlama amaçlı harcamaların, gelir vergisine tabi ticari kazancın tespitinde doğrudan gider olarak gösterilebilmesi,
- Gayrimenkul sahibi tarafından, taşınmazın ekonomik değerini artırmaya yarayacak ısı yalıtımı ve enerji tasarrufu sağlama amaçlı harcamaların kanunda belirtilen amortisman sınırını aşması halinde de gider olarak indirilebilmesi,
- Enerji tasarrufu sağlayan enerji verimliliğine yönelik yatırımlar, bir tesisteki atık ısıdan geri kazanım yolu ile elektrik üretimine yönelik yatırımlar, yenilenebilir enerji üretimine yönelik türbin ve jeneratör imalatı ile rüzgâr enerjisi üretiminde kullanılan kanat imalatı yatırımları, AR-GE ve çevre yatırımları gibi öncelikli yatırım konularının indirimli kurumlar vergisi oranı üzerinden kurumlar vergisine tabi tutulması.

4. SONUÇ

Bu çalışmada, Türkiye’nin çevrenin korunmasına yönelik ulusal ve uluslararası politika ve düzenlemeleri ele alınmıştır. Elde edilen bulgular, Türkiye’nin çeşitli ulusal düzenlemeler yürürlüğe koyduğunu ve birçok uluslararası çevre anlaşmasına taraf olarak sera gazı emisyonlarını azaltma yönünde yükümlülükler üstlendiğini ortaya koymuştur. Ancak Türkiye vermiş olduğu emisyon azaltım taahhütlerinde beklenildiği ölçüde iddialı hedefler vermekten kaçınmış, 2030 yılına kadar olan hedefini doğrudan azaltım yerine %21’e varan artıştan azaltım şeklinde açıklamıştır. Net sıfır hedefini de Paris Anlaşması’na taraf olan diğer ülkeler gibi 2050 yılı değil, 2053 yılı olarak belirlemiştir. Buna rağmen Türkiye’nin uluslararası girişimlere taraf olması oldukça önemlidir. Öte yandan ulusal düzeyde de bazı düzenlemeler yapılmıştır.

Dünya’da en kabul gören karbon fiyatlama araçlarının başında emisyon ticaret sistemi ve karbon vergileri gelmektedir. Yine karbon kredileri de kabul gören bir diğer yöntemdir. Türkiye bu araçlardan emisyon ticaret sistemini kabul etmiştir. Aynı zamanda karbon kredisi ile

denkleştirmeye de izin verilmektedir. Uzun bir süreç ve tartışmalardan sonra 09.07.2025 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren İklim Kanunu ile bir emisyon ticaret kurulması yasal bir zemine oturtulmuştur.

Emisyon ticaret sisteminin bir an önce hayata geçirilmesi Türkiye için çevresel bir sorumluluk olmakla birlikte mali de bir zorunluluktur. Zira Avrupa Birliği’nin karbon kaçağı ile mücadele etmek amacıyla yürürlüğe koyduğu Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizmasının mali yükümlülükleri 2026 yılının başında başlayacaktır. Türkiye’nin bu mekanizmadan olumsuz etkilenmemesi için emisyon ticaret sistemi aracılığıyla karbonu fiyatlandırması gerekmektedir.

Öte yandan Türkiye karbon vergisi benzeri bir vergi uygulamamakla birlikte enerji, ulaşım, kirlilik ve doğal kaynak vergileri aracılığıyla dolaylı olarak kirliliği vergilendirmektedir. Ancak bu vergiler gerek kirliliği önlemede yetersiz kaldığı gerekse esas amaçlarının mali olduğu ve adaleti bozdukları gerekçesiyle eleştirilmektedir. Türkiye’de çevreyi korumak için ayrıca bazı vergi teşvik uygulamaları da bulunmaktadır. Ancak bu teşviklerin ne derece etkili oldukları başka bir çalışmanın konusudur.

Türkiye’nin bir İklim Kanunu’nu kabul ederek karbonu fiyatlandırması olumlu bir gelişme olmakla birlikte Kanun’un bu haliyle oldukça yetersiz olduğu da açıktır. Bu bakımdan en kısa sürede eksikliklerin giderilerek atılacak somut adımların ve yol haritasının belirlenmesi önem taşımaktadır. Yine ETS’nin bir an önce uygulamaya geçirilmesi de özellikle SKDM’nin olumsuz etkilerinin azaltılması açısından gereklidir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Yazar 1’in makaleye katkısı % 100’dür.

Çıkar Beyanı

Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Aşıcı, A. A. (2024, Şubat). Türkiye'nin emisyon ticaret sisteminin bir ön analizi. *Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi Stiftung Mercator Girişimi*, 1-12. [Çevrim-içi: <https://ipc.sabanciuniv.edu/Content/Images/CKEditorImages/20240221-14021297.pdf>], Erişim tarihi: 14.07.2025.
- Bardan, R. (12.01.2023). NASA says 2022 fifth warmest year on record, warming trend continues. [Available online at: <https://www.nasa.gov/news-release/nasa-says-2022-fifth-warmest-year-on-record-warming-trend-continues/>], Retrieved on June 20, 2025.
- Bardan, R. (12.01.2024). NASA analysis confirms 2023 as warmest year on record. [Available online at: <https://www.nasa.gov/news-release/nasa-analysis-confirms-2023-as-warmest-year-on-record/>], Retrieved on June 20, 2025.
- Bardan, R. (10.01.2025). Temperatures rising: NASA confirms 2024 warmest year on record. [Available online at: <https://www.nasa.gov/news-release/temperatures-rising-nasa-confirms-2024-warmest-year-on-record/>], Retrieved on June 20, 2025.
- Bundesverfassungsgericht. (2021). Constitutional complaints against the Federal Climate Change Act partially successful. [Available online at: <https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/EN/2021/bvg21-031.html>] Retrieved on June 20, 2025.
- Energy & Climate Intelligence Unit. (2025). Net zero emissions race net zero scorecard. [Available online at: <https://eciu.net/netzerotracker>] Retrieved on July 11, 2025.
- European Commission (2024). GHG emissions of all world countries. [Available online at: <https://unfccc.int/process/parties-non-party-stakeholders/parties-convention-and-observer-states>] Retrieved on June 20, 2025.
- European Commission (2024). The European Green Deal striving to be the first climate-neutral continent. [Available online at: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en] Retrieved on July 14, 2025.
- European Court of Human Rights (2024). Verein KlimaSeniorinnen Schweiz and Others v. Switzerland Application No. 53600/20. [Available online at: <https://hudoc.echr.coe.int/eng/#/%22documentcollectionid%22:%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22%22>] Retrieved on September 09, 2025.
- Intergovernmental Panel on Climate Change. (2019). Global warming of 1.5°C. An IPCC special report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty. Masson-Delmotte, V., P. Zhai, H.-O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P.R. Shukla, et.al. (Eds.), Cambridge, UK and New York, NY USA: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009157940>.
- İklim Haber (2025). İklim Kanunu Teklifi geri çekildi. [Çevrim-içi: <https://www.iklimhaber.org/iklim-kanunu-teklifi-geri-cekildi/>] Erişim tarihi: 14.07.2025.
- OECD (2023). Supplement to effective carbon rates 2023. Paris: OECD.
- OECD (2023). Fuel taxes less resilient than emission permit prices amid high inflation. [Available online at: <https://www.oecd.org/en/about/news/press-releases/2023/11/fuel-taxes-less-resilient-than-emission-permit-prices-amid-high-inflation.html>] Retrieved on July 17, 2025.
- PWC (2023). Akaryakıtta ÖTV zammı Resmî Gazete'de yayımlandı. [Çevrim-içi: <https://www.pwc.com.tr/akaryakitta-otv-zammi-resm-gazetede-yayimlandi>] Erişim tarihi: 17.07.2025.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. (2022). İklim değişikliğiyle mücadelenin önemi. [Çevrim-içi: <https://www.mfa.gov.tr/iklim-degisikligiyle-mucadelenin-onemi.tr.mfa>] Erişim tarihi: 20.06.2025.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. (2022). Viyana Sözleşmesi ve Montreal Protokolü. [Çevrim-içi: <https://www.mfa.gov.tr/viyana-sozlesmesi-ve-montreal-protokolu.tr.mfa>] Erişim tarihi: 20.06.2025.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. (2022). BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi. [Çevrim-içi: <https://www.mfa.gov.tr/bm-iklim-degisikligi-cerceve-sozlesmesi.tr.mfa>] Erişim tarihi: 20.06.2025.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. (2022). Paris Anlaşması. [Çevrim-içi: <https://www.mfa.gov.tr/paris-anlasmasi.tr.mfa>] Erişim tarihi: 20.06.2025.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. (2022). *Kyoto Protokolü*. [Çevrim-içi: <https://www.mfa.gov.tr/kyoto-protokolu.tr.mfa>] Erişim tarihi: 11.07.2025.

Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (t.y.). *Ulusal Katkı Beyanı*. [Çevrim-içi: <https://netsifirturkiye.org/ulusal-katki-beyani/>] Erişim Tarihi: 20.06.2025.

Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2022). *Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi*. [Çevrim-içi: <https://iklim.gov.tr/bm-iklim-degisikligi-cerceve-sozlesmesi-i-33>] Erişim Tarihi: 20.06.2025.

Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2022). *Türkiye Ulusal Katkı Beyanı'nı COP27'de açıkladı*. [Çevrim-içi: <https://iklim.gov.tr/turkiye-ulusal-katki-beyani-ni-cop27-de-acikladi-haber-84>] Erişim Tarihi: 11.07.2025.

Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2022). *Emisyon ticaret sistemi*. [Çevrim-içi: <https://iklim.gov.tr/dokumanlar>] Erişim tarihi: 14.07.2025.

Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2022). *İklim Şurası'nda alınan önemli kararlar*. [Çevrim-içi: <https://www.csb.gov.tr/iklim-surasi-nda-alinan-onemli-kararlar-bakanlik-faaliyetleri-34154>] Erişim tarihi: 14.07.2025.

Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2023). *Türkiye Cumhuriyeti güncellenmiş birinci ulusal katkı beyanı*. [Çevrim-içi: <https://iklim.gov.tr/db/turkce/dokumanlar/turkiye-cumhuriyeti--8230-102-20230512125223.pdf>] Erişim Tarihi: 20.06.2025.

Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2024). *Emisyon ticaret sistemi ve SKDM ilişkisi*. [Çevrim-içi: https://ticaret.gov.tr/data/65dc9d3113b8762768385d66/%C4%B0DB%20SKDM%20Sunum-%20ETS-SKDM%20%C4%B0li%C5%9Fkisi_23022024.pdf] Erişim Tarihi: 14.07.2025.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (26.03.2025). *Sera gazı emisyon istatistikleri, 1990-2023*. [Çevrim-içi: <https://www.mfa.gov.tr/iklim-degisikligiyle-mucadenenin-onemi.tr.mfa>] Erişim tarihi: 12.07.2025.

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2012). *Türkiye Cumhuriyeti iklim değişikliği eylem planı 2011-2023*. [Çevrim-içi: <https://webdosya.csb.gov.tr/db/iklim/banner/banner591.pdf>] Erişim tarihi: 14.07.2025.

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Vergi Konseyi. (2023). *Yeşil vergileme: Uluslararası gelişmeler sorunlar ve çözüm önerileri çalışma grubu raporu*. Ankara: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı.

United Nations. (1992). *United Nations Framework Convention on Climate Change*. <https://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf> Erişim Tarihi: 11.07.2025.

United Nations. (2011). *Framework Convention on Climate Change*. [Available online at: <https://unfccc.int/resource/docs/2010/cop16/eng/07a01.pdf>] Retrieved on July 11, 2025.

United Nations Climate Change. (n.d). *What is the United Nations Framework Convention on Climate Change?* [Available online at: <https://unfccc.int/process-and-meetings/what-is-the-united-nations-framework-convention-on-climate-change>] Retrieved on June 20, 2025.

United Nations Climate Change. (n.d). *Parties to the United Nations Framework Convention on Climate Change*. [Available online at: <https://unfccc.int/process/parties-non-party-stakeholders/parties-convention-and-observer-states>] Retrieved on June 20, 2025.

United Nations Climate Change. (n.d). *The Paris Agreement what is the Paris Agreement?* [Available online at: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>] Retrieved on June 20, 2025.

United Nations Climate Change. (n.d). *Parties & observers*. [Available online at: <https://unfccc.int/parties-observers>] Retrieved on July 11, 2025.

United Nations Climate Change. (n.d). *About carbon pricing*. [Available online at: <https://unfccc.int/about-us/regional-collaboration-centres/the-ciaca/about-carbon-pricing#Which-types-of-carbon-pricing-exist->] Retrieved on July 14, 2025.

United Nations. (2025). *United Nations treaty collection chapter XXVII environment 7. d Paris Agreement*. [Available online at: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-7-d&chapter=27&clang=en] Retrieved on July 11, 2025.

United Nations. (2025). *United Nations treaty collection chapter XXVII environment 2. Vienna Convention for the Protection of the Ozone Layer*. [Available online at: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-2&chapter=27&clang=en] Retrieved on July 11, 2025.

United Nations. (2025). *United Nations treaty collection chapter XXVII environment 2. a Montreal Protocol on substances that deplete the Ozone Layer*. [Available online at: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-2-a&chapter=27&clang=en] Retrieved on July 11, 2025.

United Nations. (2025). *United Nations Treaty Collection Chapter XXVII Environment 2. f Amendment to the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer*. [Available online at: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XXVII-2-f&chapter=27&clang=en] Retrieved on July 11, 2025.

World Bank. (2024). *State and trends of carbon pricing 2024*. Washington, DC: World Bank.

World Bank. (2025). *What is carbon pricing?* [Available online at: <https://carbonpricingdashboard.worldbank.org/what-carbon-pricing>] Retrieved on July 14, 2025.

World Bank. (2025). *State and trends of carbon pricing dashboard* [Available online at: <https://carbonpricingdashboard.worldbank.org/>] Retrieved on July 14, 2025.

Extended Summary

Türkiye's Role in Environmental Protection: International Obligations and National Regulations

This study aims to examine the steps Türkiye has taken at national and international levels to combat environmental issues and evaluate to what extent environmental protection has been prioritized in these regulations. The hypothesis of the study is that Türkiye's environmental policies are shaped by international pressure and commercial concerns, and therefore remain distant from genuine environmental transformation goals.

The study is motivated by the urgent global threats posed by the climate crisis and questions the extent to which Türkiye fulfills its responsibilities in this process. Although Türkiye, as an Annex I country under the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), bears significant obligations, it refrained from committing to absolute emissions reductions for many years and did not ratify the Paris Agreement until 2021. However, the European Union's Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM), which will introduce financial obligations by 2026, has created strong external pressure for Türkiye to reshape its environmental policies.

The theoretical framework of this study is based on the climate crisis, carbon pricing mechanisms, national environmental laws, carbon policies, Türkiye's emission data, and the international agreements it is a party to. National Aeronautics and Space Administration's (NASA) temperature measurements since records began in 1880 reveal that each year continues to surpass the previous one in breaking heat records, underscoring the severity of environmental issues. On the other hand, the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) has emphasized the critical threshold of 1.5°C for global temperature rise. This has led the Paris Agreement to set a goal of keeping the increase in global average temperature well below 2°C above pre-industrial levels, while pursuing efforts to limit the temperature rise to 1.5°C. As a result, nations are supposed to lower their emissions via an emission pricing mechanism that is specific to their own political and national contexts.

The most widely used instruments for carbon pricing globally are emissions trading systems, carbon taxes, and carbon credits. Among these instruments, Türkiye has adopted the emissions trading system as a carbon pricing tool upon the World Bank's recommendation and has legally supported a structure that allows offsetting through carbon credits. However, as of July 2025, Türkiye has not yet established its emissions trading system. In this regard, Türkiye is significantly behind the timeline it had projected for the launch of the pilot phase.

This study employs the document analysis method. In this context, reports and data from institutions such as the Republic of Türkiye's Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change, the European Union, the United Nations, and the World Bank have been consulted. The primary sources of the study include laws, regulations, policy documents, international agreements, strategic plans, and official emissions statistics that reflect Türkiye's environmental policies.

The analysis reveals that Türkiye is party to many international environmental agreements, has implemented some national regulations, and, by ratifying the Paris Agreement in 2021, has declared a net-zero emissions target for 2053. However, Türkiye's target for 2030 is presented as a 21% reduction from projected increase levels, rather than an absolute reduction, suggesting a limited commitment to environmental goals. Additionally, while many countries set their net-zero target for 2050, Türkiye's choice of 2053 also stands out.

The Climate Law, which was issued in the Official Gazette on July 9, 2025, is among the most noteworthy advancements assessed in the study. This law provides the legal foundation for an emissions trading system in Türkiye. This regulation is viewed both as an environmental step and an economic necessity. The EU's CBAM, aimed at preventing carbon leakage, will directly affect exporting countries like Türkiye, and having an effective carbon pricing system is seen as a key strategy to avoid this financial burden.

Meanwhile, there is no direct carbon tax in Türkiye. Instead, Türkiye price the environmental pollution by various indirect taxes such as; energy, transportation, environmental pollution, and natural resource use. However, these taxes are often imposed for fiscal purposes, have limited environmental impact, and face criticism for undermining the principle of tax justice, especially through taxes like the Special Consumption Tax. Although there are some tax incentives encouraging environmentally friendly investments, the effectiveness of these incentives has yet to be thoroughly investigated.

In conclusion, the study finds that while Türkiye formally aligns with international environmental regimes, the substance of its regulations is often shaped by external pressures, and its vision for environmental transformation is not supported by concrete and decisive actions. Although the adoption of the Climate Law is a positive development, it lacks a clear roadmap to achieve the net-zero goal, and the exit dates from fossil fuels and the steps for sectoral transformation are not specified.

To make progress in environmental policy, Türkiye must set clear, measurable, and time-bound emissions reduction targets; publicly share its fossil fuel exit strategy; and restructure its tax system based on environmental impacts. Otherwise, Türkiye's environmental policies will remain as compliance tools with limited capacity for sustainable transformation.